

STX

STUDENTEREKSAMEN

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

SAMFUNDSFAG A

2. del

Udleveres efter 40 minutter

Fredag den 22. august 2025
Kl. 9.00-15.00

Omstilling

Opgavernes spørgsmål *med* bilag.

Dette opgavesæt består af en fællesdel og tre delopgaver.

Fællesdelens to spørgsmål (1a og 1b) skal **begge** besvares.

Af de tre delopgaver (A, B og C) skal du vælge **én** til besvarelse.

Ved bedømmelsen af besvarelsen vejer alle 3 spørgsmål (spørgsmål 1, 2 og 3) lige meget. Det betyder, at fællesdelen (samlet) vejer cirka $1/3$ og delopgaven cirka $2/3$.

NB.

Dette opgavesæt er udarbejdet før den 1. januar 2025. Hvis du mener, at udviklingen siden da påvirker problemstillingerne, kan du inddrage viden om aktuelle forhold i din besvarelse. Materialet i bilagene kan af prøvehensyn være redigeret i forhold til originalmaterialet.

Fællesdel

Besvarelsene af opgaverne 1a og 1b må samlet maksimalt fylde 700 ord.

1a. Hvad kan der af tabel 1 udledes om sammenhængen mellem BNP pr. indbygger og CO₂-udledning pr. indbygger?

Besvarelsen skal understøttes af et diagram med en lineær regression, der viser sammenhængen mellem BNP pr. indbygger og CO₂-udledning pr. indbygger.

Du skal anvende viden om økonomiske målkonflikter.

Tabel 1. BNP pr. indbygger og CO₂-udledning pr. indbygger. 2021. US dollars og kg.

	BNP pr. indbygger	CO ₂ -udledning pr. indbygger
Albanien	14.596	2.087
Argentina	21.600	3.911
Australien	49.609	13.051
Bangladesh	5.911	885
Brasilien	14.736	2.157
Cameroun	3.689	408
Canada	48.356	13.157
Danmark	58.803	7.975
Frankrig	44.941	6.444
Grækenland	29.631	4.873
Indien	6.677	1.739
Israel	42.379	8.739
Kina	17.658	7.238
Mexico	19.618	3.995
New Zealand	44.042	7.968
Nigeria	4.923	618
Polen	34.944	8.290
Rusland	28.057	9.371
Saudi-Arabien	46.768	17.304
Storbritannien	45.568	7.631
Sverige	54.160	6.512
Tyskland	53.396	9.957
Ungarn	33.584	6.761
USA	63.636	16.535

Note: CO₂-udledning pr. indbygger er målt som forbrugsbaseret udledning. Det vil sige udledningen fra produktionen i landet plus udledningen fra import minus udledningen fra landets eksport.

Kilde: Our World in Data. 2024.

- 1b. Opstil tre hypoteser, der kan forklare de sammenhænge mellem køn, alder, uddannelse, partitilknytning og holdning til abort i USA, som kommer til udtryk i tabel 2.
Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Tabel 2. Holdning til abort, fordelt på køn, alder, uddannelse og partitilknytning. USA. 2024.
Procent.

	Abort burde være ulovligt i alle tilfælde	Abort burde være ulovligt i de fleste tilfælde	Abort burde være lovligt i de fleste tilfælde	Abort burde være lovligt i alle tilfælde	I alt
Køn					
Mænd	6	33	40	21	100
Kvinder	9	24	38	29	100
Alder					
18-29 år	8	16	44	32	100
30-49 år	9	29	38	24	100
50-64 år	8	34	36	22	100
65 år og ældre	6	34	37	23	100
Uddannelse					
Gymnasial uddannelse eller kortere	10	32	37	21	100
Kort videregående uddannelse	7	28	39	26	100
Mellemlang videregående uddannelse	6	26	40	28	100
Lang videregående uddannelse	5	24	41	30	100
Partitilknytning					
Demokratisk	3	11	47	39	100
Republikansk	11	47	31	11	100

Note: 4.360 repræsentativt udvalgte amerikanere har svaret på spørgsmål vedrørende deres køn, alder, uddannelse, partitilknytning og holdning til abort. Data er indsamlet i april 2024.

Kilde: Pew Research Center. 2024.

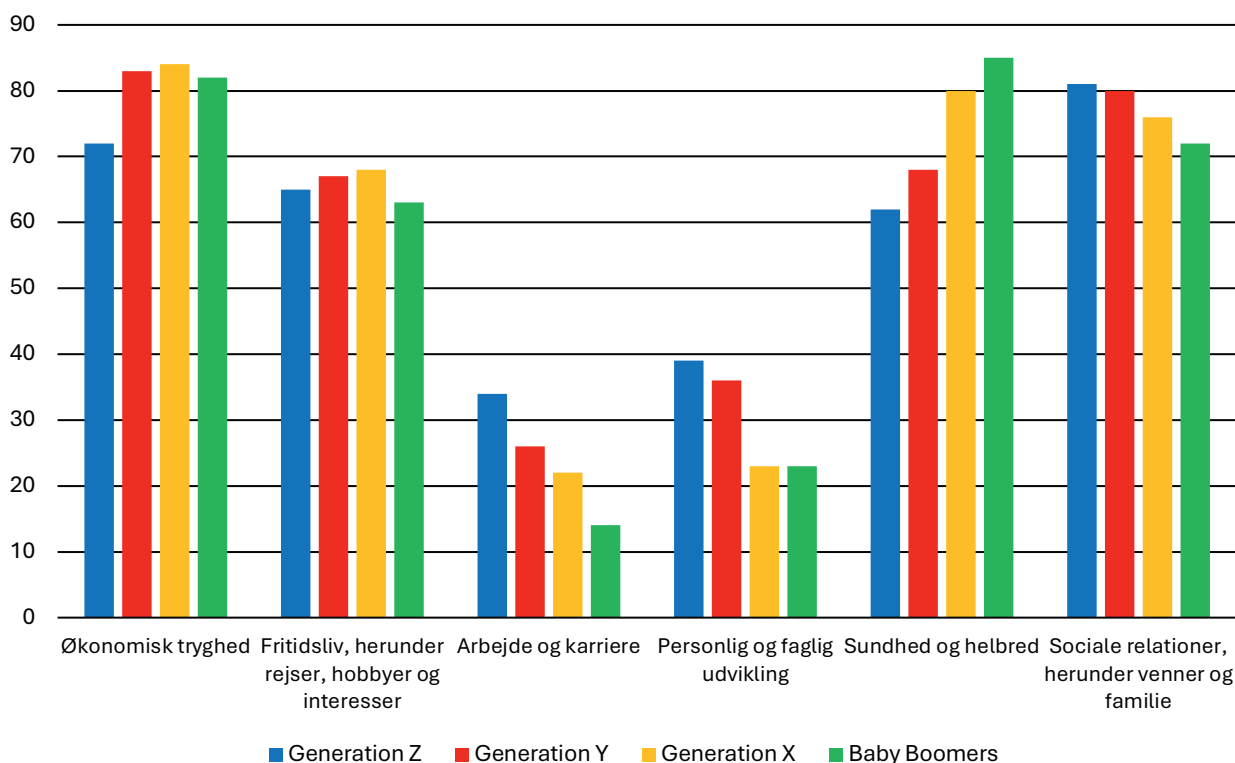
Delopgave A: Generation Z på arbejdsmarkedet

2. Undersøg, hvad der af bilag A1 (figur 1, figur 2, figur 3 og figur 4), A2 og A3 kan udledes om unge i generation Z's holdning til og oplevelse af arbejdslivet.
Du skal vurdere metodiske styrker og svagheder ved anvendelsen af bilag A1, A2 og A3 til at undersøge unge i generation Z's holdning til og oplevelse af arbejdslivet.
3. Diskutér, hvilke fordele og ulemper der er for henholdsvis individ og samfund ved at indføre mere fleksible forhold på det danske arbejdsmarked.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i bilag A4, og du skal anvende viden om rettigheder og pligter i et demokratisk samfund.

Note: Generation Z er den generation, som er født i perioden 1997-2012.

BILAG A1

Figur 1. Generationernes holdning til, hvad der er vigtigst i livet. 2024. Procent.

Note 1: I undersøgelsen er generationerne defineret ved at være født i de følgende perioder.

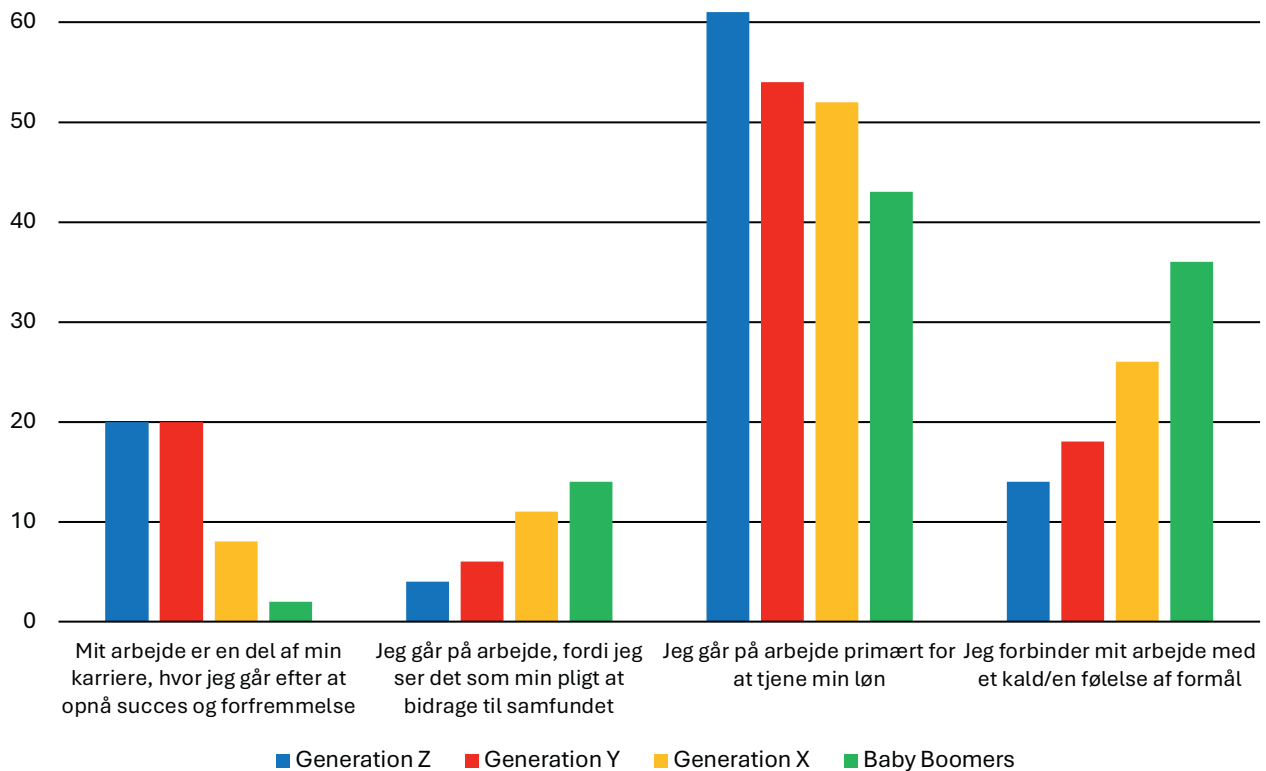
Generation Z: 1997-2012, Generation Y (Millennials): 1981-1996, Generation X: 1965-1980 og Baby Boomers: 1946-1964.

Note 2: Informanterne har svaret på følgende spørgsmål: "Hvilke af følgende er vigtigst for dig i dit liv?" Det har været muligt at vælge op til fire svarmuligheder. Figuren viser ikke alle svarmulighederne.

Note 3: Undersøgelsen er baseret på et elektronisk spørgeskema. Der er indsamlet en stikprøve med 4.019 besvarelser fra et repræsentativt udsnit af danskere over 18 år med ansættelse i den private sektor. Svarprocenten er dog ukendt. Undersøgelsen inkluderer alle med en ansættelse på det private arbejdsmarked, dvs. både fuldtids- og deltidsansatte samt lønmodtagere og selvstændige. Stikprøven er vægtet, så repræsentativiteten er sikret i forhold til køn, alder, bopæl efter region og branchetilknytning (landbrug, byggeri, industri, information og kommunikation osv.).

Kilde: Generationsanalysen 2024. Udarbejdet af Moos-Bjerre for Lederne. 2024.

Figur 2. Generationernes oplevelse af deres nuværende arbejdsliv. 2024. Procent.

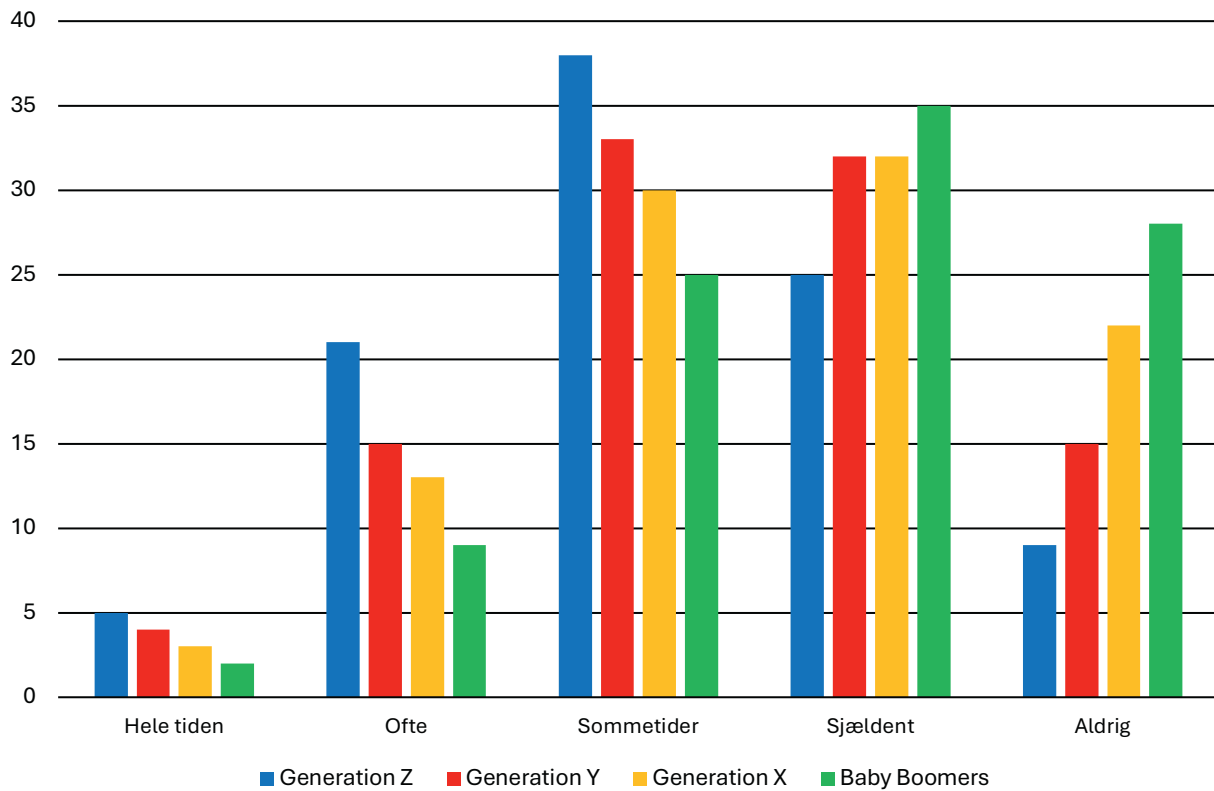
Note 1: Se figur 1 for en definition af generationerne.

Note 2: Informanterne har svaret på følgende spørgsmål: "Hvilket af følgende udsagn passer bedst på din nuværende situation?"

Note 3: Samme datagrundlag som figur 1.

Kilde: Generationsanalysen 2024. Udarbejdet af Moos-Bjerre for Lederne. 2024.

Figur 3. Generationernes oplevelse af stress. 2024. Procent.

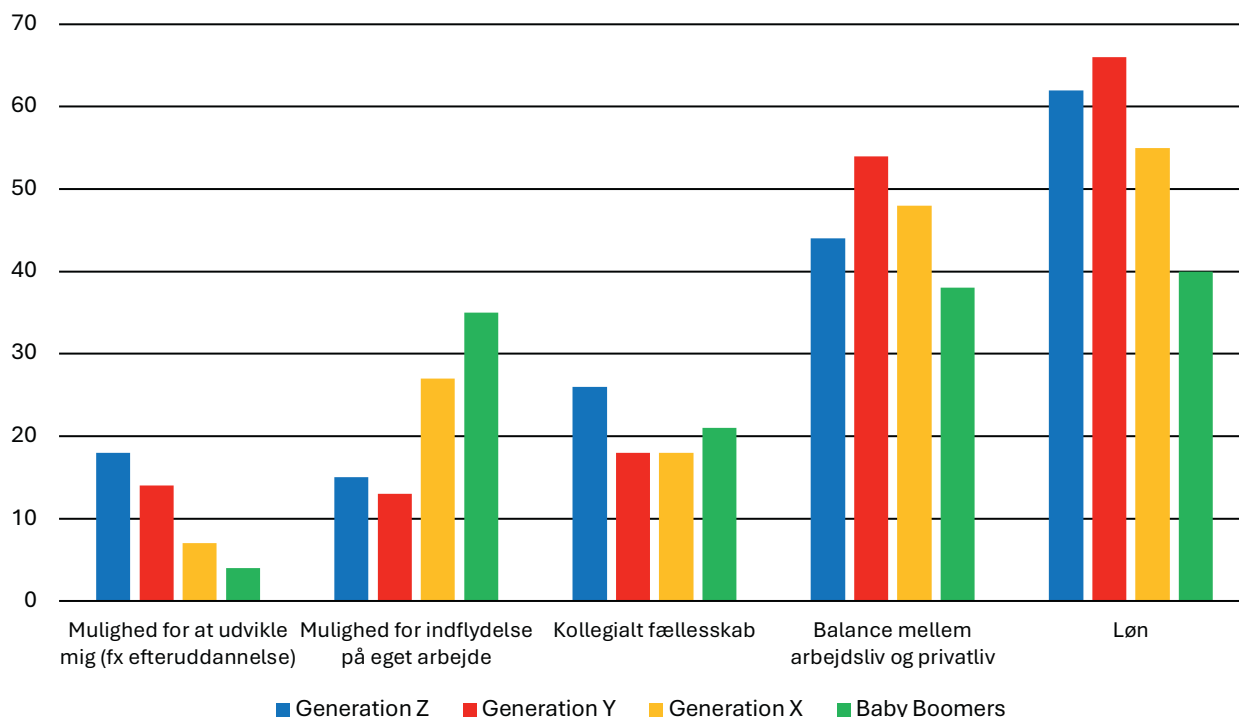
Note 1: Se figur 1 for en definition af generationerne.

Note 2: Informanterne har svaret på følgende spørgsmål: ”Hvor ofte har du følt dig stresset i de sidste to uger?”

Note 3: Samme datagrundlag som figur 1.

Kilde: Generationsanalysen 2024. Udarbejdet af Moos-Bjerre for Lederne. 2024.

Figur 4. Generationernes holdning til, hvad der er vigtigst i et nyt job. 2024. Procent.

Note 1: Se figur 1 for en definition af generationerne.

Note 2: Informanterne har svaret på følgende spørgsmål: "Hvis du i morgen skulle søge job, hvilke faktorer ville du så lægge mest vægt på?" Det har været muligt at vælge op til tre svarmuligheder. Figuren viser ikke alle svarmulighederne.

Note 3: Samme datagrundlag som figur 1.

Kilde: Generationsanalysen 2024. Udarbejdet af Moos-Bjerre for Lederne. 2024.

Mette L. Nielsen m.fl.: ”’A toxic combination’: Præstation, midlertidighed og kampen for succes i starten af arbejdslivet”.

Nordisk Tidsskrift for Ungdomsforskning. 2022. Uddrag.

Lise (privatansat akademiker): ”Man vil bare så gerne lykkes. Og det er hårdt at være ny, det er hårdt at starte på noget nyt. Det er svært, den der definition af, hvad der er hårdt, altså hvor hårdt må noget være, før det er for hårdt. At lære den grænse at kende. Altså, det der med, at man har ikke lyst til at fejle eller være et nederlag, og alle andre lykkes jo. Så hvorfor lykkes jeg ikke?”

Ole (kok): ”Jeg elskede det, jeg lavede. Altså, jeg var helt besat af den mad, jeg lavede. Der var et eller andet kick over det der med, at når man laver mad til gæster, og man kan bare mærke, at det smager godt. Altså, det gav bare sådan et eller andet kick inde i mig, som var sådan helt, helt vildt. [...] Nogle gange, når jeg lagde mig i sengen og prøvede at sove, så tænkte jeg bare på arbejdsrelaterede ting. Det var virkelig ubehageligt til sidst, fordi så tænkte man over alle de her småting... Har man husket at få sat brøddelen over? Har man husket at give den gær? [...] Det var sådan lidt skræmmende til sidst. Så lå man og tænkte på det, som én køkkenchef sagde til én i løbet af dagen. Hvis man havde fået skældud for et eller andet, så lå man og kunne ikke rigtigt sove.”

Sandra (journalist): ”Jeg kan godt føle mig sådan enormt usikker på mig selv og på mine egne evner [...] fordi at man hele tiden bliver målt og vejet. ’Skal hun blive her, skal hun ikke blive her?’ Så det gælder jo bare om at være dygtigst hele tiden. [...] Nu har jeg jo ikke prøvet at være i en helt fast stilling, så jeg ved jo ikke, om det vil ændre sig, hvis jeg ikke var ansat midlertidigt. Men som det er nu, så kan jeg stadig blive dybt hysterisk, hvis jeg laver en fejl. Jeg kan sidde og slå mig selv i hovedet over det. [...] Jeg er ikke en 12-tals-pige overhovedet! Men i journalistik, der er jeg bare den mest psykopatiske 12-tals-pige. Det er egentlig ikke sådan, jeg er, men det er sådan, jeg er i den her branche. Så bliver jeg bare sådan: Okay, men så vil jeg bare fucking være nummer ét i alt!”

Note: Citaterne er fra et interviewstudie med 30 danske unge (26 kvinder og 4 mænd) i alderen 22-30 år, som blev interviewet i forbindelse med, at de var startet i deres første job efter endt uddannelse. Interviewpersonerne blev rekrutteret via digitale sociale platforme, via faglige organisationer og via netværk, hvor der var en sandsynlighed for, at målgruppen ville se invitationen. Kriterierne for udvælgelse af interviewpersoner var, at de var under 30 år, havde færdiggjort en uddannelse inden for de seneste 2 år og havde oplevet en form for mistro i det første job. Interviewpersonerne arbejdede alle i den private sektor inden for fag med præstationsorienterede arbejdskulturer: frisører, kokke, designere/grafikere, journalister, jurister og akademikere ansat i private organisationer. Interviewene varede mellem 30 og 115 minutter, og størstedelen af interviewene blev foretaget online i løbet af 2020 og 2021.

"En ny generation på arbejdsmarkedet".

Analyse & Tal. Maj 2024. Uddrag.

Mathias (mellemlider i en butik): "Inddragelse er det vigtigste! Unge i dag vil ikke bare have indflydelse på et resultat. De vil inddrages, være med i processen. Når man tager hjem fra en lang arbejdsdag, hvad vil man så kunne sige? Jo, 'jeg blev faktisk spurgt om, hvad jeg synes, og så ændrede vi reklamations-proceduren'. Sådan. At blive inddraget er helt afgørende for unges arbejdsglæde og stolthed over arbejdet."

Rebekka (læser International Hospitality Management): "Jeg tænker bare, du kommer hjem til din familie, og så er du pisstræt, og du kan ikke overskue at lave mad eller se dine børn. Så har du fri i weekenden og fem ugers ferie hvert år, og sådan kører du 60 år, indtil du går på pension, og så kan du dø. Det er sådan, jeg tænker det, og derfor er jeg bekymret for hamsterhjulet".

Note: Analyse & Tal har gennemført to fokusgruppeinterviews i henholdsvis Aarhus og København med hver syv unge voksne i aldersgruppen 18-30 år. Interviewene havde fokus på, hvordan de unge talte om arbejde, og hvordan de fremstillede deres indstilling til deres arbejde over for andre. De unge havde vidt forskellige fagligheder, men der var et overtal af unge under uddannelse. Derfor var der ikke mindst fokus på de bekymringer og forventninger, der er til at komme ud i job.

Alexander Blavnsfeldt: "Generation Z kræver forandringer".¹

Berlingske. 4.8.2024, 7.8.2024 og 9.8.2024. Uddrag.

Den 22-årige tidligere formand for SF Ungdom Alexander Blavnsfeldt er en del af en ny bølge, der skyller ind over danske virksomheder. Generelt mener han, at de unge i Generation Z, der dækker over unge født mellem 1997 og 2012, skal have langt mere fleksible arbejdsforhold.

Det drejer sig f.eks. om at have mulighed for at møde sent og gå tidligt, arbejde færre timer og have bedre muligheder for barsel – og generelt selv tilrettelægge sit arbejdsliv mere: »Min tanke er«, siger Blavnsfeldt, »at der mangler noget fleksibilitet i forhold til timetallet. Altså at gå op og ned i timer. Det tror jeg, man bliver nødt til at imødekomme i fremtiden, når min generation kommer ind på arbejdsmarkedet, og også nu hvor ledigheden er så lav. Vi er en generation, der værdsætter fritid, venner og gode stunder. Også uden for jobbet. Om det er fire dages arbejdsuger eller nedsat timetal, så tror jeg ikke, at min generation følger i fodsporene på generationerne forinden, der lagde 70 timer om ugen på et kontor. Tværtimod tror jeg, at min generation bliver den generation, der sænker det ugentlige timetal på arbejdsmarkedet.«

Mia Amalie Holstein, cheføkonom hos den borgerlig-liberale tænketank CEPOS, mener, at det er selvmodsigende, at Alexander Blavnsfeldt som tidligere formand for SF Ungdom efterlyser mindre arbejde. »Han vil både blæse og have mel i munden, når han som SF'er både ønsker en stor offentlig sektor og en lav arbejdsindsats. For en stor offentlig sektor kræver jo netop en høj arbejdsindsats,« siger hun.

¹ Teksten er et sammendrag af tre artikler, som blev bragt i Berlingske den 4., 7. og 9. august 2024.

Delopgave B: Grøn omstilling

2. Sammenlign de syn på konsekvenserne af at indføre en CO₂-afgift på landbruget, som fremgår af bilag B1, B2 og B3.
I sammenligningen skal du anvende viden om politisk påvirkning af markedsmekanismen.
3. Diskutér, hvorvidt økonomisk vækst er en forudsætning eller en hindring for at skabe grøn omstilling i Danmark.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i bilag B4, og du skal anvende viden om bæredygtig udvikling.

BILAG B1

Lars Aagaard: ”Grøn trepart viser vejen til vores klimamål”.

Avisen Danmark, 5.7.2024. Uddrag.

Lars Aagaard er klima-, energi- og forsyningsminister for Moderaterne.

I disse EM-tider bliver vi mindet om noget vigtigt. Det er ikke nok at have dygtige individualister – for at vinde skal hele holdet præstere. Det samme gælder i klimapolitik, hvor alle skal bidrage, for at vi kan nå vores ambitiøse klimamål. Det smukkeste eksempel på netop dette nåede for nylig sin kulmination, da den grønne trepart leverede sine resultater. Landbruget, naturfredningsforeningen, fagforeninger, erhvervsorganisationer, kommuner, regeringen: Vi stod sammen, side om side.

Den grønne trepart har leveret en omfattende vision for landbruget og for brugen af vores arealer.

Den er ambitiøs, den er langsigtet, og det har kun været muligt at forene landbruget og miljøets interesser, fordi parterne har tiltro til, at aftalen er levedygtig og balanceret.

Det er en aftale, der vil sætte spor i generationer. Det er grøn handling, der virker. Treparten lægger op til at indføre verdenshistoriens første klimaafgift på landbrug, og det er i sig selv ambitiøst. De landmænd, der ikke tager ansvar for at gøre deres produktion grønnere, bliver ramt, så det kan mærkes.

Vi har vist vejen til at opnå Danmarks klimamål for 2025, og med aftalen fra den grønne trepart er 2030-målet på 70 procent reduktion nu også inden for rækkevidde. Klimarådet har netop peget på, at landbruget var en af de sidste store knaster på vej mod 2030, og nu har vi præsenteret en aftale, der takler den udfordring. Før treparten stod landbrugets udledninger til at udgøre ca. halvdelen af vores samlede udledninger i 2030, og derfor er det helt centralt, at vi får sat mere fart på den grønne omstilling af vores fødevarerproduktion. Det gør vi nu – i fællesskab med både landbruget selv og resten af treparten.

Nogen tror, at vi kan fastfryse samfundet, tage skyklapper på og bare fortsætte, som vi altid har gjort. Udfordringerne med klima og miljø banker ikke længere bare høfligt på døren, nej, døren er for længst sparket ind. Det kan vi ikke sidde overhørig.

Vi skal selvfølgelig handle hurtigt, men vores klimapolitik skal også have øje for de mennesker, vi rammer. Hvis vi gør det helt umuligt at leve gode liv og fastholde produktionen af gode danske fødevarer, så får vi ikke nogen grøn omstilling. Så får vi bare splittelse og modstand, og det er klimakampen for vigtig til. Nu får partierne så en oplagt chance for at skabe forandringer i landbruget, og den håber jeg, de vil gribe.

BILAG B2

Hans Kristian Skibby: "Hvornår får vi svar på spørgsmålene om CO₂-afgiften?"

Bornholms Tidende. 8.7.2024. Uddrag.

Hans Kristian Skibby er medlem af Folketinget og landbrugs- og skatteordfører for Danmarksdemokraterne.

Når regeringen indfører CO₂-afgiften inden længe, så kommer det til at få vidtrækkende konsekvenser. Derfor mener jeg også, at det er nødvendigt at hejse et advarselsflag, for selvom regeringen og treparten har haft meget lang tid til at skrue en CO₂-afgift sammen, så er der en række spørgsmål, som vi stadig ikke kan få svar på.

Jeg mangler for eksempel stadigvæk at få svar på, hvor mange arbejdspladser, det kommer til at koste? Regeringen er kommet med en række forskellige bud i 2030 og 2035, men hvad med 2040, når afgiften har fået lov at virke i nogle år? Og hvad hvis vi ikke kun regner med tabte jobs i landbrugssektoren, men også i de erhverv, som har deres daglige gang på landbrugene? Her snakker jeg om tømreren, vognmanden, elektrikerens, dyrlægen og alle andre tilknyttede følgejobs.

Det er landmændene, der sørger for, at vi kan få smør, mælk og ost på bordet, men nu river regeringen fundamentet væk under en stor del af dem. Langt færre malkekøer giver naturligvis langt mindre mælk, så hvad med landets mejerier! Det kommer også til at gå ud over andre. Hvis først landmanden og elektrikerens i lokalsamfundet bliver tvunget til at dreje nøglen om, så risikerer man at sætte gang i en lavineeffekt i vores lokalsamfund.

Hvor mange skal miste deres job i Ringkøbing, og hvor mange skal miste deres job i København?

Det er værd at bemærke, at konsekvenserne af denne afgift ikke vil være jævnt fordelt. På Bornholm og i landets landdistrikter, hvor landbruget er rygraden i økonomien, vil vi se en betydelig større negativ effekt.

København vil gå fuldstændig fri og kan endda profitere på de administrative kontorjobs, der helt sikkert vil blive skabt i forbindelse med, at vi skal omlægge store dele af vores samfund. Jeg frygter, det vil skabe en endnu større kløft mellem by og land, hvilket er en udvikling, som vi for enhver pris bør undgå. Vi skal tænke os om, før vi træffer beslutninger, der kan få uoprettelige konsekvenser for dansk landbrug. Vi vil hos Danmarksdemokraterne i stedet understøtte dansk landbrug animalsk såvel som vegetabilsk, så vi imødekommer efterspørgslen fra forbrugerne. Vi vil stimulere erhvervet og byde ind med attraktive, brugbare støtteordninger til omlægning. Vi vil øge den forskningsbaserede indsats, så vi fremmer den danske fødevareklynge, der i 2022 eksporterede for imponerende 196 milliarder kroner og beskæftigede 180.000 medarbejdere. Lad os fokusere på guleroden og støtte vores landmænd i overgangen til mere bæredygtige metoder uden at risikere deres levebrød. Det er vejen frem for et Danmark, der både kan tage ansvar for klimaet og bevare sine stærke landbrugstraditioner.

Mads Spanggaard: "Unge borgerlige politikere kritiserer CO₂-afgiften".

Politiken. 27.6.2024. Uddrag.

»Vi lægger sporene til årtiers store forandringer«. Sådan sagde økonomiminister Stephanie Lose (V), da den grønne trepart mandag fik forhandlet den aftale på plads, som skal definere fremtiden for dansk landbrug de næste mange år. Og det bliver en fremtid, hvor tegnebogen skal frem. Fra 2030 skal de danske landmænd nemlig betale 300 kroner per ton i CO₂-afgift. Derefter vil afgiften stige til 750 kroner i 2035.

Men Loses begejstring vinder ikke genklang blandt de yngre kræfter på den politiske højrefløj. Afgiften er nemlig alt for lav og for lang tid om at blive indført.

»120 kroner i afgift efter fradrag i 2030 er en joke«, siger Anders Storgaard, der er kandidat til kommunalbestyrelsen på Frederiksberg for Det Konservative Folkeparti. Fra 2018 til 2020 bestred han formandsposten for ungdomspartiet. »Afgiften kommer for sent, den er for lav, og så skævvrider den industri og landbrug. Hvis man gerne vil have en billig grøn omstilling, skal man have en ensartet CO₂-afgift. Nu siger man, at det skal være billigere at forurene i landbruget end i industrien«.

I 2022 vedtog den daværende S-regering sammen med Venstre, SF, Radikale Venstre og Det Konservative Folkeparti en CO₂-afgift på 750 kroner fra 2030 for virksomheder uden for EU's kvotehandelssystem. Selv om afgiften for landbruget i 2035 er den samme, bliver landmændenes regning lavere. De får nemlig et fradrag på 60 procent, hvilket betyder, at afgiften reelt kun lyder på 120 kroner i 2030 og 300 kroner i 2035.

Hvordan mener du, at CO₂-afgiften på landbruget i stedet burde se ud?

»Den burde se ud som i industrien. For mig at se er der intet logisk argument for, at det skal være billigere for landbruget at forurene«.

Flytter produktionen ikke bare til udlandet, hvis vi pålægger landbruget en så høj afgift?

»Selvfølgelig vil der være en lille effekt, hvor noget flytter til udlandet. Derfor ville det også være bedre med en CO₂-afgift på EU-niveau – eller endnu bedre på globalt niveau. Spørgsmålet er, om man skal vente på, at alle andre gør noget? Landbruget skal starte med at rydde op efter sig selv. Vi kan ikke pege fingre ad andre lande og vente på, at der kommer en løsning udefra«.

Men landbruget er jo også en sektor, der har haft det svært økonomisk. Kan landbruget overhovedet tåle en højere afgift?

»Vi bruger penge på landbrugsstøtte. Det er ikke urimeligt at kræve, at landbruget også leverer en grøn omstilling. Der er et indtryk af, at landbruget er det eneste sted, hvor vi ikke kan reducere CO₂-udledningen, men det passer ikke. Udledningerne kommer fra gylle, lavbundsjord og dyrehold. Det kender vi teknologiske løsninger på, men det er ikke rentabelt at investere i dem i dag, fordi afgifterne er for lave, og det er for billigt at forurene«.

Ezekiel Rohde, der er klima- og miljøordfører i Liberal Alliances Ungdom, så også helst, at alle CO₂-udledere blev pålagt en ens afgift. »Det er det liberale svar«, slår han fast. Konkret ønsker Ezekiel Rohde en afgift for alle på 1.000 kroner i 2025, som skal stige til 1.250 kroner i 2030. »Når det ikke er tilfældet, kunne man i det mindste have ønsket sig, at man lavede en afgift på 750 kroner, så landbruget blev sidestillet med industrien. I stedet har man lavet en uambitiøs afgift med et endnu mere uambitiøst fradrag«.

Er det virkelig liberal kernepolitik at pålægge et helt erhverv en så høj afgift?

»Det er liberal kernepolitik at beskatte negative eksternaliteter (en skade på samfundet og/eller andres velfærd, red.), og CO₂-udledninger er en negativ eksternalitet. Men det er også vigtigt at sige, at det ikke handler om at skade landbruget. Det er princippet i, at forurenere betaler«.

BILAG B4

Mia Amalie Holstein: "En ode til væksten".

Berlingske. 16.7.2024. Uddrag.

Mia Amalie Holstein er cheføkonom i Cepos.

En ofte anvendt modstilling i den politiske debat er denne: Ønsker du flere penge eller det gode samfund? Men sandheden er, at de fleste både højre- og venstreorienterede ønsker det samme: At skabe det gode samfund for alle. Vi er bare uenige om vejen derhen. Skal vi bruge markedsmekanismer (en udveksling af eget arbejde for andres på markedet) eller politiske midler (en u gengældt tilegnelse af andres værdier via beskatning og omfordeling)?

Som borgerlig er jeg fortaler for marked og vækst. En vigtig årsag er, at det er væksten – ikke omfordelingen – som løfter menneskers levestandard.

Vækst opstår, fordi vi mennesker er kreative, opfindsomme, risikovillige, optimerende og egeninteresserede. Under de rette betingelser er dette både ressourcebesparende og effektiviserende. En nyere kritik af væksten er, at den skader naturen. Men heldigvis er det muligt at tage højde for de eksternaliteter, som økonomisk aktivitet kan have. For vi ønsker jo ikke høj økonomisk vækst i bare et enkelt år eller i en kortere tidsperiode. Vi ønsker høj økonomisk vækst ud i al fremtid. Vi ønsker endda at give en bedre verden videre til vores børn. Når man går ind for vækst, må man nødvendigvis gå ind for bæredygtig vækst.

Så når ekstra milliarder til det økonomiske råderum pludselig dukker op, skal vi ikke bruge dem på endnu mere omfordeling. For hvis man virkelig har en ægte sympati for sine medmennesker og ønsker det gode samfund, bør man sikre mere økonomisk vækst.

Delopgave C: Amerikanske vælgere

2. Undersøg, hvad der af materialet i bilag C1 (tabel 1, figur 1, figur 2, figur 3 og tabel 2) kan udledes om centrale politiske skillelinjer blandt amerikanske vælgere. Undersøgelsen skal understøttes af relevante beregninger og et diagram ud fra de beregnede tal.
Du skal anvende viden om vælgeradfærd.
3. Du er politisk rådgiver for det amerikanske politiske parti Demokraterne. Skriv et notat, der sætter partiets ledelse i stand til at formulere en strategi for, hvordan partiet fremadrettet kan sikre sig en bredere opbakning og dermed et politisk flertal blandt de amerikanske vælgere.
Notatet skal tage udgangspunkt i bilag C2, og du skal inddrage viden om partiadfærd.

BILAG C1

Tabel 1. Andel af amerikanske vælgere, der vil stemme på Kamala Harris (Demokraterne) eller Donald Trump (Republikanerne), fordelt på alder, køn, race/etnicitet, uddannelse, bopæl og kirkegang. 2024. Procent.

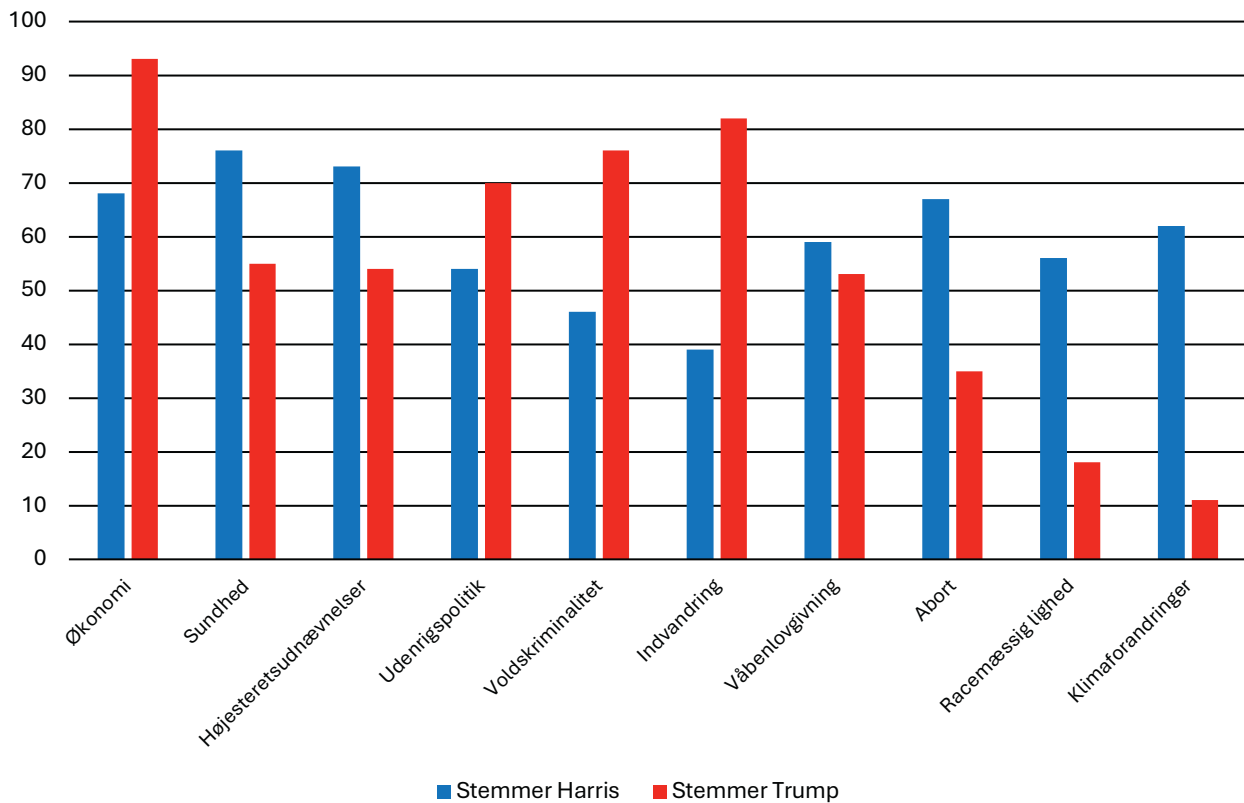
	Vil stemme på Harris	Vil stemme på Trump	Ved ikke	I alt
Alder				
18-29 år	63	34	3	100
30-49 år	50	48	2	100
50-64 år	45	54	1	100
65 år og ældre	47	52	1	100
Køn				
Mænd	46	52	2	100
Kvinder	52	46	2	100
Race/etnicitet				
Hvide	42	56	2	100
Latinamerikanere	57	39	4	100
Sorte	84	13	3	100
Asiater	61	37	2	100
Uddannelse				
Lang videregående uddannelse	63	35	2	100
Mellemlang videregående uddannelse	53	45	2	100
Kort videregående uddannelse	47	51	2	100
Gymnasial uddannelse eller mindre	42	55	3	100
Bopæl				
Storby	66	32	2	100
Forstad	52	46	2	100
På landet	32	66	2	100
Kirkegang				
I kirke månedligt eller oftere	37	61	2	100
I kirke sjældnere end månedligt	55	43	2	100
Alle vælgere	49	49	2	100

Note: 9.720 registrerede vælgere har i en online-survey svaret på, om de vil stemme på Kamala Harris eller Donald Trump. Data er indsamlet i august og september 2024.

Kilde: Pew Research Center. 2024.

BILAG C1 (fortsat)

Figur 1. Politiske emner med stor betydning for stemmeafgivelsen ved præsidentvalget, fordelt på støtte til præsidentkandidaterne. 2024. Procent.

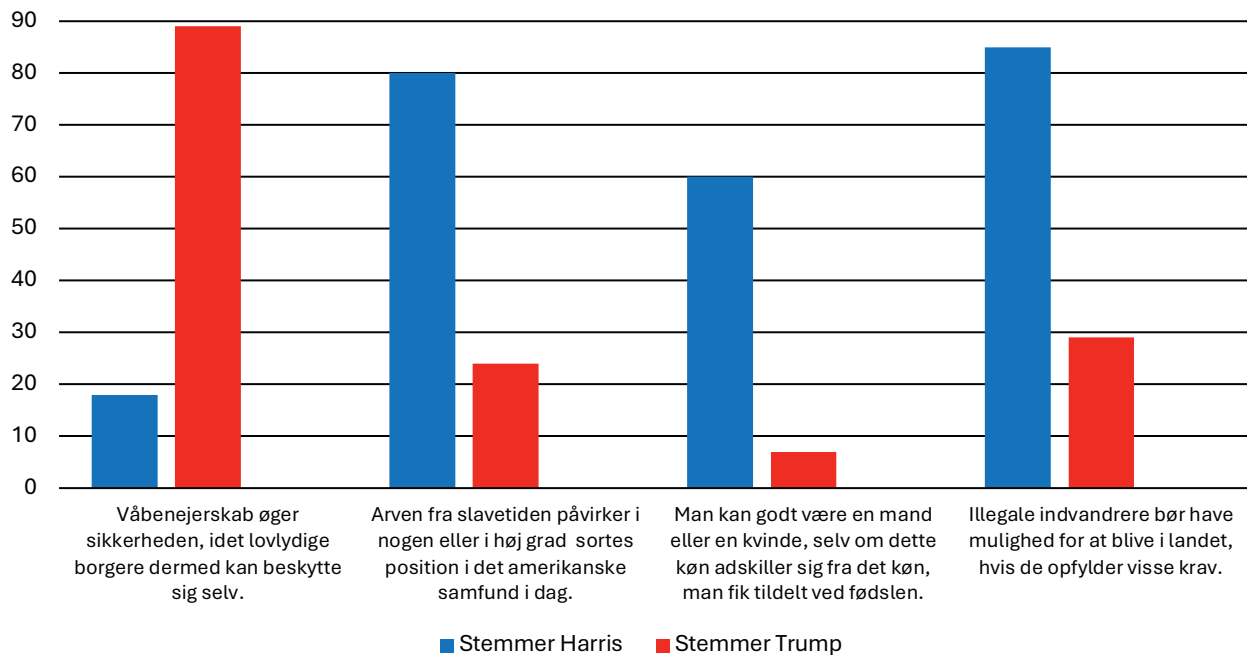

Note: 9.720 amerikanske vælgere har i en online-survey svaret på, om de vil stemme på Kamala Harris eller Donald Trump og på hvilke emner, der har meget stor betydning for deres stemmeafgivelse ved valget. Data er indsamlet i august og september 2024.

Kilde: Pew Research Center. 2024.

BILAG C1 (fortsat)

Figur 2. Enighed i udsagn vedr. våben, sortes situation, kønsidentitet og indvandring, fordelt på støtte til præsidentkandidaterne. 2024. Procent.

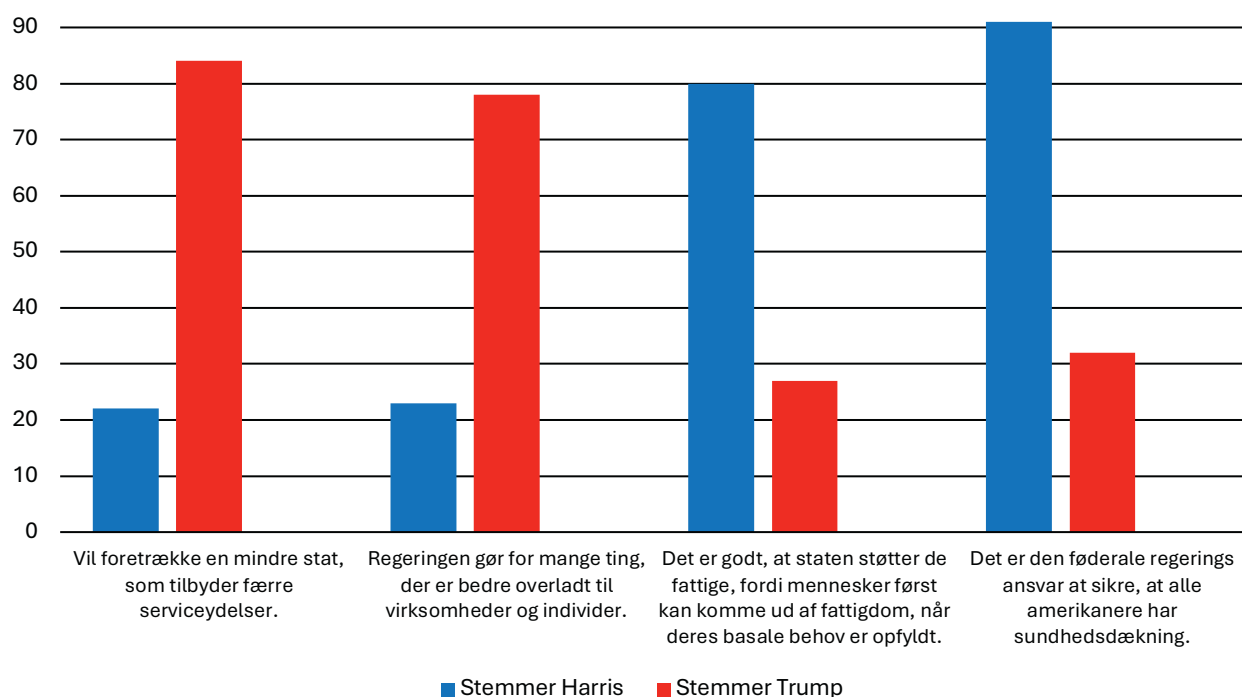

Note: 4.527 amerikanske vælgere har i en online-survey svaret på, hvad de ville stemme ved præsidentvalget, og hvorvidt de er enige i en række politiske udsagn. Figuren viser andelen, der har svaret, at de er enige. Data er indsamlet i april og august 2024.

Kilde: Pew Research Center. 2024.

BILAG C1 (fortsat)

Figur 3. Enighed i udsagn vedr. statens størrelse og rolle, fordelt på støtte til præsidentkandidaterne. 2024. Procent.

Note: 4.527 amerikanske vælgere har i en online-survey svaret på, hvad de ville stemme ved præsidentvalget og hvorvidt de er enige i en række politiske udsagn. Figuren viser andelen, der har svaret, at de er enige. Data er indsamlet i april og august 2024.

Kilde: Pew Research Center. 2024.

Tabel 2. Republikanske og demokratiske vælgeres opfattelse af, om valget vil blive afholdt retfærdigt og nøjagtigt. 2020-2024. Absolutte tal.

	2020		2022		2024	
	Tror, at valget vil blive afholdt retfærdigt og nøjagtigt	Adspurgte i alt	Tror, at valget vil blive afholdt retfærdigt og nøjagtigt	Adspurgte i alt	Tror, at valget vil blive afholdt retfærdigt og nøjagtigt	Adspurgte i alt
Stemmer demokratisk	1.152	2.508	3.417	4.219	3.701	4.801
Stemmer republikansk	1.664	2.213	1.412	3.073	2.049	4.368
Total	2.816	4.721	4.829	7.292	5.750	9.169

Note: Mellem 4.721 og 9.169 respondenter er blevet spurgt enten telefonisk eller online: "Hvis du tænker på præsidentvalget i november, hvor sikker er du så på, at valget vil blive afholdt retfærdigt og nøjagtigt? Seneste data er indsamlet i begyndelsen af juli 2024. Data er indsamlet på tilsvarende vis op til præsidentvalget i 2020 og midtvejsvalget i 2022.

Kilde: Pew Research Center.

BILAG C2

Manoush Zomorodi: "Populismens fremvækst og krisen i det liberale demokrati".

National Public Radio. 24.11.2023. Uddrag.

Interview med Yascha Mounk, der er en tysk-amerikansk politolog og forsker i demokrati ved Johns Hopkins University i USA.

Zomorodi: Vil du forklare, hvad der har ændret sig med hensyn til de amerikanske vælgere i løbet af de seneste præsidentvalg?

Mounk: De amerikanske vælgere er faktisk ikke så store fans af Donald Trump, som man skulle tro. Det fremgår klart af meningsmålinger, at et flertal i befolkningen har et negativt indtryk af ham. Når mange alligevel stemmer på ham, skyldes det, at de hader dem på den anden side. Vi, der er virkelig bekymrede over Trump, bør derfor tænke nærmere over, hvorfor vi ikke kan overbevise folk om den fare, han udgør.

Mange politiske eksperter har en misforstået forestilling om, at Demokraterne automatisk med tiden vil få et stigende politisk flertal på grund af den demografiske udvikling. Dette skyldes, at hvide vælgere har en tendens til at foretrække Republikanerne, mens ikke-hvide vælgere har en tendens til at foretrække Demokraterne. Ifølge denne logik vil der, efterhånden som andelen af ikke-hvide vælgere stiger, komme et naturligt flertal for Demokraterne.

Ved valget i 2016 kunne man næsten med sikkerhed vide, hvem folk i USA ville stemme på, hvis man vidste, hvilken race de tilhørte. Men allerede i 2020 var det mindre udtalt. Når vi nu ser på meningsmålingerne, tyder det på, at denne udvikling er blevet yderligere forstærket. Det viser sig, at mange latino-vælgere også bekymrer sig om immigration. Det viser sig, at mange afroamerikanske vælgere og mange muslimske vælgere er optagede af, hvad deres børn lærer i skolen med hensyn til seksualundervisning og spørgsmål om køn og så videre. En anden måde at forklare det på er at se på Demokraterne. Demokraterne er i for høj grad blevet den uddannede elites parti. Demokratiske politikere formulerer sig som nogle, der lige er dimitterede fra et af de universiteter, hvor jeg underviser. Men de fleste mennesker taler ikke sådan. De fleste vælgere har stadig ikke en videregående uddannelse.

Bilagsoversigt

Fællesdel

1a: Tabel 1: Our World in Data. 2024.

1b: Tabel 2: Pew Research Center. 2024.

Delopgave A: Generation Z på arbejdsmarkedet

A1: Figur 1: Lederne. 2024.

Figur 2: Lederne. 2024.

Figur 3: Lederne. 2024.

Figur 4: Lederne. 2024.

A2: Mette L. Nielsen m.fl.: "A toxic combination": Præstation, midlertidighed og kampen for succes i starten af arbejdslivet". Nordisk Tidsskrift for Ungdomsforskning. 2022. Uddrag.

A3: **"En ny generation på arbejdsmarkedet"**.
Analyse & Tal. 2024. Uddrag.

A4: **Alexander Blavnsfeldt: "Generation Z kræver forandringer"**.
Berlingske. 4.8.2024, 7.8.2024 og 9.8.2024. Uddrag.

Delopgave B: Grøn omstilling

B1: **Lars Aagaard: "Grøn trepart viser vejen til vores klimamål"**.
Avisen Danmark. 5.7.2024. Uddrag.

B2: **Hans Kristian Skibby: "Hvornår får vi svar på spørgsmålene om CO₂-afgiften?"**
Bornholms Tidende. 8.7.2024. Uddrag.

B3: **Mads Spanggaard: "Unge borgerlige politikere kritiserer CO₂-afgiften"**.
Politiken. 27.6.2024. Uddrag.

B4: **Mia Amalie Holstein: "En ode til væksten"**.
Berlingske. 16.7.2024. Uddrag

Delopgave C: Amerikanske vælgere

C1: Tabel 1: Pew Research Center. 2024.

Figur 1: Pew Research Center. 2024.

Figur 2: Pew Research Center. 2024.

Figur 3: Pew Research Center. 2024.

Tabel 2: Pew Research Center. 2024.

C2: **Manoush Zomorodi: "Populismens fremvækst og krisen i det liberale demokrati".**

National Public Radio. 24.11.2023. Uddrag.

Dette prøvesæt er omfattet af ophavsretten, jf. ophavsretslovens § 1. Prøvesættet må alene anvendes til den på prøvesættet anførte prøve. Al anden anvendelse af prøvesættet, herunder visning eller deling f.eks. via internettet, sociale medier, portaler og bøger, udgør en krænkelse af Børne- og Undervisningsministeriets og evt. tredjemands ophavsret og er ikke tilladt.

Overtrædelse af ophavsretten kan være erstatningspådragende og/eller strafbart.

Prøvesættet kan dog, efter at prøveperioden er afsluttet, anvendes til undervisningsbrug på uddannelser m.v. omfattet af den lovgivning, som Styrelsen for Undervisning og Kvalitet administrerer.